CZU: 341.217(4):636(478)

# ADAPTAREA ȘI DEZVOLTAREA SECTORULUI ZOOTEHNIC DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ

**Angela CEBAN**[115]

*https://doi.org/10.59295/csienu2025.20*

**Informații despre recenzent:**

**Elena BĂDĂRĂU**, doctor, conferențiar universitar, Departamentul Administrarea Afacerilor Universitatea de Stat din Moldova, Specialist în economie și politici publice

Telefon: +373 69 107932, E-mail: el.badarau@gmail.com .

**Rezumat:** *Sectorul zootehnic din Republica Moldova se confruntă cu provocări semnificative în procesul de adaptare la standardele Uniunii Europene (UE). Aderarea implică implementarea unor politici stricte privind siguranța alimentară, bunăstarea animalelor și sustenabilitatea mediului. Modernizarea infrastructurii, îmbunătățirea geneticii animalelor și promovarea practicilor agricole durabile sunt esențiale pentru competitivitatea sectorului. De asemenea, sprijinul financiar și asistența tehnică din partea UE pot facilita tranziția. Prin alinierea la cerințele europene, zootehnia moldovenească are oportunitatea de a-și extinde piețele de desfacere și de a crește calitatea producției.*

**Cuvinte cheie:** Adaptare la UE, Zootehnie, Siguranța alimentară, Bunăstarea animalelor, Sustenabilitate, Modernizare, Competitivitate, Fonduri europene, Piața de desfacere, Standardizare.

# ADAPTING AND DEVELOPING THE LIVESTOCK SECTOR IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF EUROPEAN UNION ACCESSION

**Abstract***: The livestock sector in the Republic of Moldova faces significant challenges in adapting to the standards required by the European Union (EU). Accession to the EU entails strict regulations concerning food safety, animal welfare, and environmental sustainability. Modernizing infrastructure, improving animal genetics, and promoting sustainable*

115 Doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, email: angela.ceban68@mail.ru

*agricultural practices are essential steps for increasing the sector's competitiveness. Financial support and technical assistance from the EU can facilitate this transition. By aligning with European standards, Moldova's livestock sector can expand its market access and improve product quality. This paper also explores the investment feasibility of nutria farming as a niche business model in the Moldovan agri-food sector.*

**Keywords:** EU integration, Livestock, Food safety, Animal welfare, Sustainability, Modernization, Competitiveness, European funds, Market access, Standardization, Nutria farming, Investment project.

Sectorul zootehnic este un factor relevant în dezvoltarea agriculturii și a sistemelor alimentare. El stimulează schimbările economice, sociale și de mediu la scară largă și este punctul de plecare pentru analiza tendințelor și problemelor legate de dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentar în general.

Etapele de dezvoltare a agriculturii Republicii Moldova se manifestă prin ponderea majorată în fitotehnie (65% din producția totală agricolă) fiind nereprezentativă printr-o producție desăvârșit finită. Cu referire la sectorul zootehnic putem pune accentul pe o diminuare a rolului său în volumul producției agroalimentare, ceea ce-l face puțin competitiv pe piețele interne și externe. În acest context, agricultura RM se confruntă cu probleme legate de investiții impunătoare nu numai pentru finanțarea procesului de producție într-o manieră contemporană dar și cu cerințele stricte de siguranță sanitară și calitate. În evoluția sectorului zootehnic persistă o dezvoltare lentă, cu predispuneri legate de declinul competitivității al segmentului respectiv.

Filiera sectorului de carne al Moldove este una dintre cele mai importante componente ale complexului agroindustrial în ceea ce privește importanța acestuia pentru asigurarea securității alimentare, ocupării forței de muncă a populației și furnizarea acesteia cu carne. Între timp, pe întreaga perioadă de petrecere a reformei complexului agroindustrial cu referire la sectorul zootehnic volumul producției de carne a scăzut constant.

Numeroase studii au arătat că creșterea animalelor este unul dintre domeniile-cheie în luarea măsurilor eficiente ca parte în efortul de reducere a presiunii asupra resurselor naturale (în special a resurselor terestre și de apă dulce). Potrivit opiniilor, eficiența utilizării resurselor în zootehnie, din punct de vedere al unităților calorice ieșite la1 hectar, este mult mai mică decât în fitotehnie.

Din punct de vedere a securității economice în sectorul agroalimentar se recunoaște relevanța comună în ceea ce privește influența filierei de producere a mărfurilor alimentare de producție animalieră, care aduce beneficii directe asupra sănătății și bunăstării umane, economiei și mediului, dar, în același timp, creează numeroase probleme în domeniul nutriției, sănătății, precum și în sfera socială și de mediu. Tendințele și problemele abordate în sectorul zootehnic se referă la sisteme de afaceri specifice și acoperă diverse dimensiuni ale durabilității. Pentru a realiza progrese va fi necesară dezvoltarea direcțiilor și măsurilor integrate la diferite niveluri pentru rezolvarea corelativă a aceste probleme, luând în considerare diferențele semnificative între sistemele agricole în scopul reducerii consecințelor nedorite.

În opinia autorului fondarea unei ferme de nutrii reprezintă o afacere avantajoasă care nu cere investiții costisitoare. Pe lângă faptul că nu este o afacere nouă, numărul de antreprenori este mic, din acest motiv concurența pe piață este scăzută. Produsul de carne de nutrie este în mare măsură cerut pe piață datorită faptului că este un produs dietetic. În mare parte carnea de nutrie poate înlocui carnea de iepure și bovine ce au un conținut de hemoglobină mai scăzut. Conținutul său de proteine favorizează creșterea și dezvoltarea organismului uman. Astfel, carnea de nutrie devine din ce în ce mai căutată din cauza faptului ca este o delicatesă care nu conține colesterol, nu are grăsimi și în plus beneficiază de proprietăți curative pentru bolnavii de cancer.

Fiind o activitate economică desfășurată cu scopul de a obține un anumit profit, este necesar de-a utiliza anumite investiții financiare. Începând cu procesul de înființare a fermei, unde sunt utilizate resurse financiare inițiale și terminând cu ciclul de producție la abator, unde se impune aplicarea unui management financiar relevant, argumentat științific. Acest fapt necesită din partea producătorului de a deține, pe lângă cunoștințele legate de procesul tehnologic, și un anumit nivel de pregătire economico-financiară.

Datorită faptului că la momentul inițierii afacerii respective componenta investițională are un rol hotărâtor, este necesar de a elabora un plan sau proiect investițional obiectiv care să-i permită viitorului producător de carne de nutrie să determine corect și să interpreteze riscurile legate de gestionarea resurselor financiare.

Partea relevantă a cheltuielilor efectuate la înființarea fermei este legată de tehnologia de creștere a nutriei. În contextul dat, pentru înlesnirea pro-

cesului de planificare a afacerii respective, este necesar elaborarea și evaluarea unui proiect – model investițional relevant, științific argumentat, destinat antreprenorilor autohtoni care doresc să inițieze o afacere în domeniul producerii cărnii și a produselor cu o componentă specifică în alimentare.

Proiectul respectiv ar reflecta două componente de bază – organizațională și dimensiunea financiar-investițională.

Partea inițială a proiectului reprezintă formele organizatorico-juridice ce pot fi selectate de viitorii antreprenori, sunt expuse caracteristicile specifice privind efectuarea investițiilor. Prezintă interes compartimentele planului de marketing, care conturează caracteristicile pieței de desfacere, prețurile de piață, concurenții principali, etc. Tot aici sunt reprezentate costurile investiționale și termenul de exploatare a obiectului investit.

Dimensiunea financiar-investițională este axată pe efectuarea analizei financiare prin intermediul metodologiilor disponibile și va avea drept scop determinarea următoarelor componente economice cum ar fi: consumuri curente a procesului de producție; evaluarea fluxurilor bănești, termenul de recuperare a investiților, pragul recuperării cheltuielilor efectuate, sursele potențial existente de proveniență a investițiilor precum și identificarea riscurilor și evaluarea pagubelor potențial existente.

Investiția dată ar porni de la necesitatea asigurării viabilității economice a fermei pe toata durata de funcționare; necesitatea respectării legislației naționale în domeniul fermelor de carne și comercializării cărnii de nutrii.

Investiţia va asigura un nivel de trai echitabil pentru membrii întreprinderii, va contribui la dezvoltarea pieţei cărnii în toate zonele şi la aprovizionarea unităţilor de abatorizare – clienţi ai solicitantului. Importanţa înfiinţării fermei de nutri rezultă importanta pe care aceste animale o au în asigurarea populaţiei cu carne, precum si din contribuţia pe care o are această specie la dezvoltarea agriculturii în ansamblu și a unor ramuri neagricole (industria alimentară). Pe de altă parte, pentru reducerea decalajului între cantitatea de carne care poate fi valorificata la nivel național și producția efectivă de carne, este necesar ca fermele moldovenești să investească în materialul genetic care sa conducă la obţinerea unei producţii de carne de nutrie de calitate, inclusive și la cerințele Uniunii Europene. Din punct de vedere al oportunității investiției, se disting următoarele aspecte relevante, ce privesc nivelul sectorial, de piață, al forței de munca, al condițiilor pedoclimatice, precum și al economiei locale.

***La nivel sectorial:***Creșterea cererii de carne de nutrie, pe o piață insuficientă de oferta producătorilor interni, precum și creșterea exigențelor cu privire la calitatea produselor alimentare, au condus la impulsionarea sectorului de carne după o lunga perioadă de stagnare și chiar regres. Schimbarea mentalității cumpărătorilor a condus la creșterea consumului de produse alimentare dietetice.

**La nivelul pieței de desfacere:** Studiile de piață și statisticile au înregistrat creșterea cererii pentru produse din carne de nutrie.

**La nivelul condițiilor de sol si clima:**Condițiile pedoclimatice din zonele Moldovei sunt favorabile activităților de creștere a nutriilor.

Vom analiza un proiect investițional de tip model – înființarea fermei de creștere a nutriilor - care este orientată pentru valorificarea unui șeptel de 100 capete de femele gestante, ferma dată este catalogată ca o întreprindere mică sau mijlocie. Prin urmare, la fiecare etapă de dezvoltare gospodăriile respective au diferite cerințe din punct de vedere investițional. Actualmente se disting patru etape ce se succed și anume:

*Etapa de formare* – perioada de inițiere a afacerii unde în calitate de surse investiționale reprezintă economii personale, credit personal, subsidii, capital fix. Pentru ferma respectivă, această etapă nu solicită un număr impunător de investiții.

*Etapa de creștere* – perioada de creștere a gospodăriei, caracterizată prin procurarea furajelor, alimentelor minerale, planificare, analize, elaborarea și promovarea planului de marketing.

*Etapa de declin* – întreprinderea își restrânge activitatea, lichidează sau reorganizează activitatea. Coincide cu perioada când șeptelul de reproducere trebuie reînnoit, respectiv și veniturile se diminuează. La această etapă se apelează la cash flow liber, alte surse de investiții. Determinarea și aplicarea formei de finanțare, obținerea resurselor financiare, atragerea investițiilor în dezvoltarea afacerii depinde în mare măsură de capacitatea antreprenorului de a lua decizia corectă în scopul onorării obligațiunilor. [6].

Astfel, în cadrul fermei de creștere a cărni de nutrii și a pielicelelor se vor obține doua produse: carne de nutrie și pielicele. Exploataţiile familiale ale crescătorilor de nutrii se pot considera un model concurenţial apropiat de tipul concurenţei perfecte, doar sub aspectul numărului mediu de operatori economici, în timp ce celelalte condiţii ale concurenţei perfecte sunt rar satisfăcute, îndeosebi omogenitatea produselor şi transparenţa pieţelor.

Oferta de piaţă a cărnii de nutrii a suferit în ultimii ani o deteriorare, iar prin oportunitățile de preț și numărul redus de concurenți, s-ar putea preconizează o creştere fizică a acesteia, concomitent cu o sporire a preţului acestui produs, ceea ce necesită luarea în continuare de noi măsuri pentru accentuarea stopării unor importuri masive, concomitent cu extinderea producţiei autohtone şi lărgirea exportului. Cea mai mare parte a ofertei este destinată consumului intern. Piața cărnii de nutrii constituie cel mai puțin dezvoltat segment al producției de carne, care este amplificat prin tradiția in consumul și creșterea acestei specii. Valorificarea nutriilor pentru carne are la baza existenta unor rase specializate in producția de carne, conform cererii consumatorilor. Piața țintă a întreprinderii va fi formata în cea mai mare parte din populația localităților urbane din Moldova. Carnea de nutrie inclusiv în masă vie și carcasă se va comercializa prin preluare directă din fermă de către procesatori.

Pentru producătorii autohtoni, problemele majore sunt legate de concurența, în sensul în care sunt exercitate doua tipuri de presiuni externe: una din partea importurilor, a căror influență tinde sa aibă o importanță mai însemnată, și alta din partea producției provenite din gospodăriile țărănești.

Cererea de carne de nutrii oscilează, având un vârf în sezonul rece, mai ales în perioada decembrie ianuarie şi un nivel mai scăzut în perioada de vară. Asupra evoluţiei cererii şi ofertei la carne de nutrii influenţează şi o serie de factori care aparţin macroeconomiei, cum sunt: politica de preţuri şi de stocare a produselor, politica de import şi export, politica de subvenţionare a produsului, structura de vârstă a populaţiei, tradiţiile etc. La nivelul UE, consumul brut mediu anual pe cap de locuitor în kg are o tendinţă de creştere, și atinge cifra de 2,5 kg. Spre o astfel de structură a consumului ar trebui să acţioneze şi ţara noastră.

Politica de preţ a fermei se va baza pe practicarea unor preţuri la un nivel mediu comparativ cu cele practicate de către concurenţa pentru produse similare. Preţurile de desfacere a produselor fermei, care le putem lua în calcul şi în previzionarea veniturilor, se încadrează între limitele preţurilor practicate pe piaţă şi sunt următoarele: - 70-75 lei/kg carne în viu, 90-110 lei/kg fără cap, la o greutate de aproximativ 7 kg/cap; - 120-150 lei/bucata.[2]

Inițierea și funcționarea eficientă a întreprinderii (fermei) este în mare măsură legată de utilizarea și repartizarea optimală a cheltuielilor aferente afacerii propuse. Riscurile pe care le asumăm atunci când decidem să in-

vestim într-o afacere pot avea efecte negative asupra obiectivelor pe care ni le-am stabilit. De aceea, este necesar de-a impune o analiză a tuturor factorilor de risc identificați și formularea unei strategii, care să diminueze efectele negative. Astfel, analiza riscurilor presupune parcurgerea a două trepte:

- analiza evenimentelor viitoare care ar putea produce pierderi sau prejudicii;
- obținerea tuturor informațiilor necesare care pot conduce la diminuarea efectelor sau eliminarea completă a riscurilor.

Atunci când antreprenorul dorește să inițieze o afacere, el este cointeresat de cunoașterea tuturor factorilor care ar putea influența implementarea proiectului și atingerea obiectivelor fixate.

Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană reprezintă un obiectiv strategic major, care implică adaptarea tuturor sectoarelor economice la standardele comunitare. Sectorul zootehnic joacă un rol crucial în dezvoltarea agriculturii naționale și trebuie să se alinieze cerințelor impuse de UE în ceea ce privește siguranța alimentară, sustenabilitatea și competitivitatea pe piața europeană. Această tranziție oferă multiple oportunități pentru fermierii moldoveni, dar și provocări considerabile legate de investițiile necesare și conformitatea cu reglementările europene.

Pentru a facilita accesul produselor agroalimentare moldovenești pe piața europeană, este necesară armonizarea legislației naționale cu aquis-ul comunitar. Printre principalele cerințe impuse de UE se numără:

- Norme stricte de siguranță alimentară și trasabilitate – Produsele de origine animală trebuie să respecte regulamentele privind igiena și controlul veterinar.
- Sustenabilitate și protecția mediului – Sectorul zootehnic trebuie să implementeze măsuri de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră, gestionarea eficientă a resurselor și respectarea standardelor de bunăstare a animalelor.
- Standarde de calitate și etichetare – Toate produsele zootehnice trebuie să fie certificate conform normelor europene pentru a putea fi comercializate pe piața UE.
- Aderarea la UE va deschide noi oportunități pentru fermierii moldoveni, dar va necesita și investiții semnificative. Printre beneficiile principale se numără:
- Acces extins la piețele europene – Fermierii vor putea exporta produse-

le lor în statele UE fără restricții tarifare, ceea ce va crește veniturile și va stimula dezvoltarea sectorului agroalimentar.

- Finanțare și sprijin european – Prin aderare, Republica Moldova va putea accesa fonduri europene destinate modernizării fermelor și îmbunătățirii tehnologiilor agricole.
- Creșterea competitivității – Respectarea standardelor europene va spori calitatea produselor și va oferi producătorilor autohtoni un avantaj competitiv pe piața internațională.
- În același timp, provocările includ:
- Costuri ridicate de conformitate – Implementarea normelor UE presupune investiții în infrastructură, tehnologii moderne și instruirea fermierilor.
- Necesitatea adaptării modelelor de afaceri – Fermierii trebuie să adopte practici sustenabile și să își diversifice producția pentru a răspunde cerințelor pieței europene.

Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană aduce atât oportunități, cât și provocări pentru sectorul zootehnic. Adaptarea la standardele europene este esențială pentru a asigura dezvoltarea durabilă a acestui domeniu și pentru a facilita accesul produselor moldovenești pe piața comunitară. Prin implementarea unor politici adecvate și prin sprijin financiar, fermierii moldoveni pot valorifica la maximum beneficiile aderării, asigurând astfel competitivitatea sectorului zootehnic în contextul european.[3]

Conform investigațiilor efectuate, înființarea fermei de nutrii reprezintă o afacere profitabilă cu o perioadă de recuperare a capitalului investit în cazul primului an de activitate și merită să fie realizat în condițiile stipulate în proiectul dat.

Costurile inițiale ale investiției sunt nesemnificative din considerentele utilizării spațiului acoperit (șopron) aflat în proprietatea privată a investitorului, costurile suplimentare sunt expuse la achiziția cuștilor pentru tineret și masculi. Ținând seama de temperaturile joase în perioada de iarnă, pe parcursul perioadei investiționale se presupun costuri de acoperire a echipamentului de întreținere a șeptelului.

Ca surse de investiții pentru inițierea fermei de nutrii pot servi economiile propriii, fondul comunitar al asociaților, Fondul International pentru Dezvoltarea Agriculturii (IFAD), Agenției de Intervenții și Plăți pentru Agricultură (AIPA), creditele bancare. Alegerea modului de finanțare depinde de capacitățile financiare ale proprietarului proiectului, capacitatea

atractivă a activității desfășurate, posibilitățile de recuperare și extindere a capitalului investit.

Se cere concluzia de fortificare a pieței de desfacere și analiza potențialilor cumpărători a cărnii de nutrie, ceea ce trebuie făcut de către antreprenori până la demararea afaceri.

**Referințe bibliografice:**

1. Programul național pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar și a spațiului rural pentru perioada 2023-2026.
2. www.statistica.md
3. www.gov.md

## Date despre autor:

**Angela CEBAN** este doctor, conferențiar universitar în cadrul Facultății Științe Economice, Universitatea de Stat din Moldova. Activitatea sa didactică și științifică se concentrează pe domeniile managementului, economiei instituționale și dezvoltării durabile. A participat activ la conferințe științifice naționale și internaționale și a publicat articole în reviste academice. Interesele de cercetare includ integrarea economică europeană, eficiența organizațională și politicile publice.